

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/124/2024
Identifikačné číslo spisu:	2296899332
Dátum vydania rozhodnutia:	25.11.2025
Meno a priezvisko:	Mgr. Peter Melicher
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:2296899332.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ P. Q. F., narodený X. F. XXXX, adresa na doručovanie: A. XX, Š., zastúpený Advokátskou kanceláriou Ivan Syrový, s.r.o., so sídlom Kadnárova 83, Bratislava, 2/ D. F., rod. O., narodená XX. P. XXXX, adresa na doručovanie: A.Á. XX, Š., proti žalovaným: 1/ F. Š., narodený XX. L. XXXX, V. XXXX/XX, B., 2/ V. L., narodená XX. P. XXXX, Q. XX, Z. A., Č. J., zastúpená advokátom: JUDr. Miroslav Pekár, so sídlom Krížna 44, Bratislava, IČO: 50 897 292, o zaplatenie sumy 4.483,90 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 9C/171/1996, o dovolaní žalobcu 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave zo 6. decembra 2023 sp. zn. 10Co/15/2023-1437, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave zo 6. decembra 2023 sp. zn. 10Co/15/2023-1437 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dunajská Streda rozsudkom z 5. mája 2016 č.k. 9C/171/1996-974 návrh zamietol (výrok I.), vyslovil, že súd o náhrade trov konania rozhodne do 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (výrok II.). Žalobou zo dňa 28. 09. 1996 sa žalobcovia 1/ a 2/ domáhali voči právnej predchodkyni žalovaných- A. Š., narodenej XX. G. XXXX, zomrelej XX. P. XXXX, naposledy bytom Š., A. XX, o vypratanie pozemkov a to nádvorie a záhrady na parc. č. 31 a 32, vedené na LV č. XXXX v kat. území Š., zároveň navrhli, aby sa právna predchodkyňa žalovaných zdržala užívania akéhokoľvek zásahu do nádvoria ležiaceho na parc. č. 31 a záhrady parc. č. 32. Ďalej žiadali zaplatenie nájomného (bez bližšej špecifikácie) a odškodné vo výške 1.000 Sk mesačne za každý začatý mesiac od 01. 09. 1996 až do vypratania a odovzdania pozemkov. Žalobcovia v priebehu konania viackrát navrhli zmenu petitu žaloby, ktorý namiesto opravy a zmeny vytrvalo rozširovali, čo do výšky aj čo do doby nárokov vo všetkých uvedených konaniach. Preto boli súdom vyzvaní vzhľadom na rôzne zmätočné petitý žaloby na vyšpecifikovanie a na konkretizovanie a opravu petitu návrhu, čo do rozsahu výšky a obdobia. Na pojednávaní dňa 14. 04. 2016 žalobcovia zobrali späť návrh proti žalovaným 1/ a 2/, čo do všetkých uvedených uplatnených nárokov, okrem zaplatenia sumy 4.483,90 eura z titulu bezdôvodného obohatenia a taktiež zredukovali obdobie od 01. 04. 1995 do 01. 01. 2005 na obdobie od 01. 03. 1995 do 31. 12. 1996 z dôvodu, že dedícia po právnej predchodkyni zodpovedajú len do výšky hodnoty

nadobudnutých dedičských podielov.

1.1. Rozhodnutie súd právne posúdil podľa § 107 ods. 1 až 3, § 451 ods. 1 a 2, § 470 ods. 1 a 2, § 579 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.z.“); § 107 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“). Súd mal preukázané, že žalobcovia sú vlastníkami sporných nehnuteľností (kúpna zmluva o prevode nehnuteľností zo dňa 23. 11. 1993). Počas tohto konania bolo konanie vedené na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 4C/108/2001 spojené s konaním sp. zn. 8C/105/1996 a následne došlo k spojeniu vecí s týmto konaním a vo veci sa ďalej konalo pod sp. zn. 9C/171/1996. V priebehu tohto konania súd rozhodol samostatnými uzneseniami o čiastočnom späťvzatí žaloby zo 06. 06. 2002, čo do vypratania a odovzdania pozemkov a zdržania sa ich užívania a zásahu, čiastočne zastavil konania aj do sumy 1.654,88 eura spolu s úrokmi z omeškania, pripustil zmenu petitu návrhu uznesením zo dňa 06. 07. 2012 pod č.k. 9C/171/1996-459, podľa ktorého si žalobcovia uplatnili voči žalovaným 1/ až 3/ (proti žalovanému 3/ SR, zastúpená SPF so sídlom Bratislava, bolo zastavené konanie v plnom rozsahu na pojednávaní dňa 14. 04. 2016) pohľadávku, ktorú majú zaplatiť spoločne a nerozdielne vo výške 46.308,10 eura spolu s príslušenstvom za obdobie od 01. 04. 1995 do 01. 01. 2005 z titulu bezdôvodného obohatenia. Žalobcovia v podaní doručenom dňa 09. 03. 2009 potvrdili skutočnosť, že medzi nimi a pôvodnou žalovanou pani A.É. Š. nebola uzatvorená ústna ani písomná nájomná zmluva a uplatnili si pohľadávku z titulu bezdôvodného obohatenia za obdobie od 01. 03. 1995 do 31. 12. 1996 v celkovej výške 4.483,90 eura. Následne na pojednávaní dňa 14. 04. 2016 uviedli, že v zmysle poslednej špecifikácie žiadajú zaviazat žalovaných 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne na sumu 4.483,90 eura z titulu bezdôvodného obohatenia od 01. 05. 1995 do 31. 12. 1996, v ostatnej časti voči žalovaným 1/ a 2/ zobrali návrh späť ako aj voči žalovanému 3/; o čiastočnom zastavení konania súd rozhodol samostatnými uzneseniami; žalobca 1/ uviedol, že prvýkrát túto pohľadávku uplatnil v podaní z 09. 03. 2009. Nakoľko žalovaní 1/ a 2/ si v priebehu konania uplatnili námietku premĺčania, súd dospel k záveru, že pohľadávka žalobcov na vydanie bezdôvodného obohatenia voči žalovaným 1/ a 2/ vo výške 4.483,90 eura je premĺčaná. Mal za to, že tento nárok nebol uplatnený v žalobe, ale až v podaní z 09. 03. 2009, teda po uplynutí premĺčacej lehoty, ktorá uplynula za každý mesiac osobitne najneskôr dňa 31. 12. 1998, ktorá skutočnosť bola potvrdená dňa 14. 04. 2016 na pojednávaní žalobcom 1/ spolu s vyjadrením, že medzi pôvodnou žalovanou a nimi nebola uzatvorená žiadna nájomná zmluva. O trovách konania súd rozhodol podľa § 151 ods. 1 a 3 O.s.p.

2. Krajský súd v Trnave na odvolanie žalobcov 1/ a 2/ rozsudkom z 22.novembra 2017 pod sp. zn. 10Co/219/2017-1102 rozhodol tak, že I. napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; II. žalovaným 1/ a 2/ priznal voči žalobcom 1/ a 2/ právo na náhradu trov odvolacieho konania v plnej výške. O.i. uviedol, že pôvodnou žalobou doručenou súdu dňa 30. 09. 1996 si žalobcovia 1/ a 2/ uplatnili len peňažný nárok na odškodné/náhradu škody vo výške 1.000 Sk mesačne od 01. 09. 1996, ktorý sa skutkovo viazal na to, že žalobcovia žiadali od pôvodnej žalovanej vypratáť a zdržať sa užívania a zásahov do nádvorja a záhrady. Predmetom žaloby nebol nárok na zaplatenie nájomného, uplatnenie takéhoto nároku nevyplyva zo znenia žaloby a ani z formulácie petitu, keď z obsahu žaloby nevyplyva, že žalovaná neplatí nájomné a titulom dlhu na nájomnom žiadajú zaplatiť konkrétnu sumu. Odvolací súd bez nariadenia pojednávania vzhľadom na vznesenú námietku premĺčania posúdil, že objektívna premĺčacia doba uplynula 31. 12. 1999, pričom návrh bol podaný po jej uplynutí dňa 06. 08. 2002.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol o dovolaní žalobkyne 2/ uznesením z 20. decembra 2022 č.k. 2Cdo/329/2020-1342 tak, že zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Konštatoval, že odvolací súd bez nariadenia pojednávania posúdil, že objektívna premĺčacia doba uplynula 31. 12. 1999 a návrh bol podaný na súde 06. 08.2002, čím prehodnotil skutkové zistenia súdu prvej inštancie, čím porušil ustanovenie § 384 ods. 1 CSP. Uvedené konanie malo za následok zásah do práva žalobcov na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP.

4. Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom zo 6. decembra 2023 sp. zn. 10Co/15/2023-1437 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a vyslovil, že žalovaní 1/ a 2/ majú voči žalobcom 1/ a 2/ nárok na náhradu trov tohto odvolacieho konania v plnom rozsahu. Odvolací súd zopakoval v potrebnom rozsahu dokazovanie vykonané pred súdom prvej inštancie listinami zo

spisu sp. zn. 9C/171/1996, zo spisu sp. zn. 8C/105/1996 a zo spisu 4C/108/2001, čítaním výpovedí žalobcu 1/ zo zápisníc o pojednávaní zo 14. 04. 2016 (č.l. 868 spisu) a z 05. 05. 2016 (č.l. 936 spisu), zo spisu 8C/105/96 na pojednávaní 20. 08. 1996 (č. l. 21-22 spisu), výpovede žalobkyne 2/ zo zápisnice o pojednávaní z 05. 05. 2016 (č.l. 936 spisu), zo spisu 8C/105/96 na pojednávaní 20. 08. 1996 (č. l. 21-22 spisu) a výsluchom žalobcu 1/, ktorý poukázal na judikát ÚS ČR z 24. 06. 2003 sp. zn. II. ÚS 182/2001. Po vykonanom dokazovaní sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že v danej situácii nebolo možné žalobcom 1/ a 2/ premlčané právo priznať (§ 100 ods. 1 O.z.) Nestotožnil sa s tvrdením žalobcov 1/ a 2/, že si nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia uplatnili už v žalobe z 28. 09. 1996, doručenej súdu prvej inštancie 30. 09. 1996 a tento nárok iba upresnili/specifikovali v podaní z 05. 06. 2002, doručenom súdu prvej inštancie 06. 06. 2002. Odvolací súd posúdil žalobu z 28. 09. 1996 podľa obsahu a dospel k záveru, že žalobcovia si v nej uplatnili 3 nároky: „vypratanie pozemkov“, „zdržanie sa užívania a akéhokoľvek zásahu do pozemkov“, „odškodné vo výške 1.000 Sk mesačne za každý začatý mesiac od 01. 09. 1996 až do vypratania a odovzdania pozemkov“ (na odvolacom pojednávaní 06. 12. 2023 žalobca 1/ uviedol, že v prípade požadovaného „odškodnenia“ išlo o nemajetkovú ujmu), pričom vo vzťahu k týmto nárokom bola žaloba neskôr vzatá späť a konanie bolo zastavené. Súd z opisu skutkových okolností v spojení s petitom žaloby mal za to, že z nej vôbec nevyplýva uplatnenie nároku na nájomné, resp. bezdôvodné obohatenie za užívanie nehnuteľnosti, keď uviedli, že sú vlastníkmi špecifikovaných nehnuteľností, ktoré užíva žalovaná na základe dňa 8.4.1995 ústne uzavretej nájomnej zmluvy, ktorú so žalovanou uzavreli, za dohodnuté nájomné s platnosťou od 1.4.1994, nimi predložené nájomné zmluvy žalovaná odmietla podpísať, listom z 27.5.1996 dali žalovanej v zmysle § 677 ods. 1 a 2 O.z. na pozemky výpoveď, trojmesačná výpovedná lehota začala plynúť 1.6.1996 a skončila 31.8.1996, po jej uplynutí žalovaná prenajaté pozemky neuvoľnila a nevypratala, naďalej užíva záhradu a drobné stavby v záhrade ako i nádvorie, uvedené pozemky naďalej užíva a nechce ich vypratať. Mal za to, že uplatnenie tohto nároku nemožno vyvodzovať z dvoch slov „okrem nájomného“, keď navonok (objektívne) prejavená vôľa žalobcov v žalobe smerovala k vyprataniu pozemkov, zdržaniu sa užívania a zásahov do pozemkov a plateniu odškodného/nemajetkovej ujmy až do vypratania a odovzdania pozemkov, vo vzťahu ku ktorým bola žalobcami žalovanej daná výpoveď. Pokiaľ žalobca poukazoval na uznesenie NS ČR z 09. 12. 2004 sp. zn. 22Cdo/240/2004, odvolací súd uviedol, že nie je aplikovateľné v predmetnej veci, nakoľko išlo o žalobu označenú ako „blanketové podanie“. Podľa odvolacieho súdu uplatnenie nároku na nájomné, resp. bezdôvodné obohatenie za užívanie bytu a k jeho uplatneniu došlo až podaním žalobcu 1/ z 05. 06. 2002 (ku ktorému sa podaním z 26. 06. 2002, doručeným súdu prvej inštancie 28. 06. 2002, pripojila aj žalobkyňa 2/, č.l. 151), doručeným súdu prvej inštancie dňa 06. 06. 2002, v ktorom žalobcovia v čl. II uviedli: „Taktiež sa žalobcovia podanou žalobou domáhali zaplatenia nájomného od žalovanej, pričom však svoju žalobu nešpecifikovali a neboli ani vyzvaní na odstránenie nedostatkov žaloby a upresnenie žaloby. V dôsledku tejto skutočnosti týmto podaním žalobu upresňujú: Odvolávajú sa na uzavretú zmluvu o nájomnom v byte žalovanej, táto bola stanovená výpočtovým listom v sume 2.500 Sk a záloha za vodné a stočné vo výške 104 Sk, všetko od 1.4.1994. V dôsledku toho žalobca uplatňuje nájomné za obdobie od 31.1.1995 do 31.7.1998 nedoplatok vo výške 20.046 Sk s 1,5% mesačným úrokom od 1.2.1995 až do zaplatenia. Následkom toho žalobca žiada vydať tento rozsudok: Žalovaná je povinná zaplatiť žalobcom spoločne nerozdielne titulom náhrady škody 59.000 Sk, a titulom zaostalého nájomného 20.046 Sk s 1,5% mesačným úrokom od 1.2.1995 až do zaplatenia, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Žalovaná je povinná zaplatiť všetky trovy súdneho konania do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku na účet advokáta P. F. I.“ Z uvedeného podania je podľa názoru odvolacieho súdu zjavné, že žalobcovia si uplatnili 2 nároky: „nárok na priznanie odškodného, resp. náhrady škody za obdobie od 01. 09. 1996 do 31. 07. 2001, t. j. 59.000 Sk“ a „nárok na nájomné, resp. zaostalé nájomné, resp. nedoplatok na nájomnom za obdobie od 31. 01. 1995 do 31. 07. 1998 vo výške 20.046 Sk s príslušenstvom“. Odvolací súd sa stotožnil s námietkou žalobcov, že zmena právnej kvalifikácie nemá vplyv na plynutie premlčacej doby, a teda nie je rozhodujúce, či bol nárok na peňažné plnenie uplatnený titulom nájmu alebo titulom bezdôvodného obohatenia, preto nie je správny záver súdu prvej inštancie, že nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia si uplatnili žalobcovia až dňa 09. 03. 2009. Vzhľadom na uplatnenú námietku premlčania žalovanými už v konaní pred súdom prvej inštancie, bolo potrebné na ňu prihliadnuť, keď objektívna 3-ročná premlčacia doba uplynula dňa 31. 12. 1999 a nárok bol uplatnený na súde až dňa 06. 06. 2002. Dodal, že premlčanie práva na zaplatenie žalovanej istiny titulom bezdôvodného obohatenia so sebou nesie následok premlčania aj

príslušenstva tejto istiny, preto bola táto odvolacia argumentácia bezpredmetná. Pokiaľ odvolatelia namietali nesprávny procesný postup súdu prvej inštancie v tom, že vo veci rozhodol skôr, ako nadobudli právoplatnosť uznesenia o čiastočnom zastavení konania a pripustení zmeny návrhu zo 14. 04. 2016 č.k. 9C/171/1996-913 a č.k. 9C/171/1996-915, a teda podľa odvolateľov nebol ustálený okruh účastníkov a predmet konania, táto odvolacia námietka podľa odvolacieho súdu neobstojí, nakoľko ani takéto prípadné procesné pochybenie súdu prvej inštancie nemalo vplyv na vecnú správnosť napadnutého rozsudku. K námietke zaujatosti sudkyne (teda, že rozhodoval vylúčený sudca, resp. bol súd nesprávne obsadený) odvolací súd neprihliadol podľa § 15a ods. 5 O.s.p. s tým, že uvádzané dôvody zaujatosti spočívali v jej postupe v konaní. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP v spojení s § 396 ods. 1 CSP.

5. Voči rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalobca 1/ dovolanie (ďalej aj „dovolateľ“). Jeho prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. e) a písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a písm. c) CSP. V súvislosti s vadou konania podľa § 420 písm. f) CSP uviedol, že žalobca má za preukázané, že nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, uplatnený žalobou zo dňa 28. 09. 1996, doručenou súdu dňa 30. 09. 1996 nie je a nemôže byť premlčaný a teda je nesprávny právny a skutkový záver súdu prvej inštancie, dovolaním napadnutého rozsudku Krajského súdu v Trnave. Dovolaním napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v otázke premlčania nároku žalobcov a predstave porušenia práva žalobcov na spravodlivý proces. Zároveň mal za to, že otázka prípadného premlčania/nepremlčania práva žalobcov nebola v konaní zodpovedaná celkom úplne a zrozumiteľne. V súvislosti s dovolacím dôvodom § 420 písm. e) CSP uviedol, že od samotného počiatku konania objektívne existovali právne relevantné dôvody, významne spochybňujúce nestrannosť konania v sporovej veci 9C/171/1996. Dovolateľ vyvodzujúc prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) a c) CSP sa nestotožnil s právnym posúdením veci v otázke možného premlčania nároku žalobcov. Uviedol, že rozhodujúcou otázkou právneho posúdenia je, kedy si žalobcovia uplatnili nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Doplnenie žaloby o tvrdenie skutočností odôvodňujúcich uplatnený nárok tiež z hľadísk uvedených v inom zákonom ustanovení nie je zmenou žaloby. Je povinnosťou súdu podľa príslušných ustanovení vec posúdiť a o nároku rozhodnúť, a to bez ohľadu na to, aký právny dôvod uvádza žalobca. Dôvodnosť námietky premlčania súd potom musí dôsledne skúmať vo vzťahu k nároku uplatneného žalobou a pritom nie je významné ako účastníci právne nárok kvalifikovali po právnej stránke. Žalobca k veci uvádza, že nie je povinnosťou žalobcov označiť svoj nárok, čo do jeho označenia ako právne striktného pojmu. Samotnou žalobou zo dňa 28. 09. 1996, doručenou súdu dňa 30. 09. 1996 sa však, s poukazom na vyššie uvedené, žalobcovia domáhali rovnakého plnenia, z toho istého právneho dôvodu a základu, spočívajúcim v neoprávnenom užívaní predmetných nehnuteľností (teda okrem bytu) právnou predchodkyňou žalovaných, keď už právny titul nájmu odpadol. Už sama skutočnosť, že sa žalobcovia žalobným návrhom zo dňa 28. 09. 1996 domáhali vypratania nehnuteľností, usudzuje jednoznačný záver, že právnym a skutkovým základom takehoto podania a domáhania sa ochrany porušeného práva, môže byť iba neoprávnené užívanie nehnuteľností. Bez ohľadu na to, či bol nárok žalobcov, označený ako okrem nájomného aj odškodné, (správne malo byť - okrem bezdôvodného obohatenia aj nemajetková ujma) čo do právneho a skutkového základu však jednoznačne, ako bezdôvodné obohatenie (mylne označené aj ako náhrada škody). Žalobcovia sa od podania žaloby zo dňa 28.09.1996 domáhajú toho istého nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia a to na tom istom skutkovom a právnom základe, ktorým je neoprávnené užívanie nehnuteľností právnou predchodkyňou žalovaných. Na podporu svojich tvrdení poukázali na Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 548/2015.

6. Žalovaní 1/ a 2/ sa vo vyjadrení k dovolaniu s argumentáciou žalobcu 1/ nestotožnili a žiadali dovolací súd, aby podanému dovolaniu nevyhovel.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že dovolanie žalobcu 1/ je dôvodné.

8. V danom prípade žalobca 1/ v dovolaní poukázal najmä na dovolací dôvod vyplývajúci z § 420 písm.

f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 431 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 CSP, má viazanosť odvolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí ako/prečo v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú túto procesnú vadu, sú: a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov.

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zarúčených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

12. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach opakovane uviedol, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (viď sp. zn. 3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017).

13. Žalobca 1/ vyvodzujúc prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP uviedol, že odvolací súd nedostatočne zdôvodnil, prečo je nárok žalobcov na vydanie bezdôvodného obohatenia premlčaný za situácie, že si ho žalobcovia uplatnili včas v samotnej žalobe z 28. 09. 1996, doručenej súdu z 30. 09. 1996 a odvolací súd nesprávnym vyhodnotením jej obsahu dospel k záveru, že si ho uplatnili až po uplynutí objektívnej 3-ročnej premlčacej lehoty v podaní žalobcu 1/ z 05. 06. 2002, doručenom súdu zo 06. 06. 2002.

14. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017 a 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalobcu 1/, že v konaní pred odvolacím súdom došlo k ním tvrdenej vade zmätočnosti.

15. Z obsahu spisu v danej veci vyplýva, že sudy nižšej inštancie zamietli žalobu žalobcov z 28. 09. 1996 (doručenou súdu dňa 30. 09. 1996) z dôvodu premlčania nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, ktorou sa žalobcovia 1/ a 2/ pôvodne (pred špecifikáciou petitu žaloby) domáhali voči právnej predchodkyni žalovaných - A. Š., narodenej XX. G. XXXX, zomrelej XX. P. XXXX, naposledy

bytom Š., A. XX, vypratania pozemkov a to nádvorie a záhrady na parc. č. 31 a 32, vedené na LV č. XXXX v kat. území Š., zároveň navrhli, aby sa právna predchodkyňa žalovaných zdržala užívania akéhokoľvek zásahu do predmetných nehnuteľností, ďalej žiadali zaplatenie nájomného a odškodné vo výške 1.000 Sk mesačne za každý začatý mesiac od 01. 09. 1996 až do vypratania a odovzdania pozemkov. Predmetom konania po čiastočných späťvzatiach a zmene petitu, o ktorých bolo súdom rozhodnuté samostatnými uzneseniami, zostal nárok žalobcov 1/ a 2/ voči žalovaným 1/ a 2/ na vydanie bezdôvodného obohatenia v sume 4.483,90 eura od 01. 05. 1995 do 31. 12. 1996. Súd prvej inštancie dospel k právnomu záveru, že si pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia uplatnili žalobcovia po uplynutí 2- ročnej subjektívnej premlčacej lehoty, ktorá uplynula osobitne za každý mesiac avšak najneskôr dňa 31. 12. 1998, nakoľko tento nárok v žalobe uplatnený nebol, až v podaní z 09. 03. 2009 (podotkli, že žalobca 1/ uviedol, že prvýkrát túto pohľadávku uplatnil v podaní z 09. 03. 2009). Odvolací súd dospel rovnako k záveru, že z obsahu žaloby nijako nemožno vyvodiť, že si v nej žalobcovia uplatnili aj nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, ale ho uplatnili až v podaní doručenom súdu zo dňa 06. 06. 2002, teda po uplynutí objektívnej 3-ročnej premlčacej lehoty, ktorá uplynula dňa 31. 12. 1999. Dovolací súd podotýka, že uvedené závery nižších súdov z hľadiska práva na spravodlivý proces však nie sú udržateľné pre prílišný formalizmus, a to z nasledovných dôvodov.

16. Všeobecné súdy v sporovom súdnom konaní nemajú poskytovať formálny či formalistický výklad a aplikáciu práva, ale majú poskytovať taký výklad a aplikáciu práva, ktorý je materiálnou ochranou zákonnosti, aby bola zabezpečená spravodlivá a účinná ochrana práv a oprávnených záujmov strán sporu (porovnaj čl. 2 ods. 1 Základných princípov CSP). Civilné sporové konanie sa musí v každom jednotlivom prípade stať zárukou zákonnosti a slúžiť na jej upevňovanie a rozvíjanie. K základným právam strany sporu, obsiahnutým v práve na spravodlivý proces, patrí i právo na uvedenie dostatočných dôvodov, na ktorých je rozhodnutie založené. Zásada iura novit curia („súd pozná právo“) neznamená len to, že súd pozná právo, ale aj to, že si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v ktorej ho súd aplikuje vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu svojich práv.

17. Arbitrárnosť môže mať v rozhodnutiach rôznu podobu. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o arbitrárne rozhodnutie ide najmä vtedy, ak je svojvoľné. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). Môže tiež ísť o extrémny nesúlad právnych záverov s vykonaným dokazovaním alebo môže ísť o taký výklad zákona, ktorý nemá oporu v medziach rozumného a prípustného výkladu zákona. Arbitrárnosť môže tiež spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej možnej interpretácii nevyplyvajú prijaté skutkové závery. Arbitrárnosť teda znamená interpretačný exces. Arbitrárne rozhodnutie je spravidla spojené s nedostatočným odôvodnením, avšak nemusí to tak byť nevyhnutne. Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020).

18. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vo svojom rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 1241/12 uviedol, že nie je možné tolerovať formalistický postup, ktorým sa za použitia sofistikovanej argumentácie odôvodňuje zrejma nespravodlivosť. Všeobecné súdy musia nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musí smerovať k spravodlivému výsledku. Právo musí byť predovšetkým nástrojom spravodlivosti, nie súborom právnych predpisov, ktoré sú mechanicky a formalisticky aplikované bez ohľadu na zmysel a účel toho-ktorého záujmu chráneného príslušnou normou (I. ÚS 548/2015).

19. Keď súd rozhoduje o peňažnom plnení, ktoré vychádza zo skutkových tvrdení, ktoré umožňujú posúdiť nárok po právnej stránke aj podľa iných noriem, ako je žalobcom navrhované, resp. výsledky vykonaného dokazovania umožňujú podriaďiť uplatnený nárok pod iné hmotnoprávne ustanovenie, než akého sa žalobca dovoľáva, je povinnosťou súdu uplatnený nárok takto posúdiť bez ohľadu na to, či v

žalobe právny dôvod požadovaného plnenia je alebo nie je uvedený, alebo je uvedený nesprávne. Nemožno preto uprieť súdu, aby v spojení so skutkovými zisteniami urobil sám odlišné, právu zodpovedajúce hodnotenie žalobou uplatneného plnenia (5Cdo/196/2009).

20. V danej veci došlo k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, pretože súdy v zmysle vyššie uvedeného nepostupovali a neposudzovali nárok žalobcov (na vydanie bezdôvodného obohatenia) s prihliadnutím na skutkové tvrdenia žalobcov v žalobe, ktorou sa domáhali ochrany porušeného práva z neoprávneného užívania nehnuteľnosti právnou predchodkyňou žalovaných. Z obsahu spisu vyplýva, že žalobcovia sa žalobou podanou na súd prvej inštancie dňa 30. 09. 1996 domáhali voči právnej predchodkyňe žalovaných konkrétne: uloženia povinnosti vypratať pozemky (nádvorie na parc. č. 31 a záhradu na parc. č. 32, vedené na LV č. XXXX, k. ú.: Š.), ďalej uloženia povinnosti zdržať sa užívania a akéhokoľvek zásahu do týchto nehnuteľností, ako i zaplatať okrem nájomného aj odškodné vo výške 1.000 Sk mesačne od 1. septembra 1996 až do vypratania a odovzdania pozemkov. Svoje nároky po skutkovej stránke vymedzili tak, že „sú vlastníkami nehnuteľností v kat. úz. Š., vedených na LV č. XXXX a to parc. č. 31 ako dom súp. č. XXX a nádvorie vo výmere 507 m² a parc. č. 32 záhrada vo výmere 266 m². Dom nachádzajúci sa na parc. č. 31 má charakter rodinného domu, pričom v dome sa nachádza 3- izbový byt ako i povalové a pivničné priestory. Žalovaná užíva rodinný dom aj s pozemkami na základe ústnej dohody - ústne uzavretej nájomnej zmluvy o prenájme rodinného domu a pozemkov za dohodnutý nájom 1.500 Sk mesačne s platnosťou od 1. 4. 1994, ktorú so žalovanou uzavreli v byte žalovanej 8. 4. 1995. Okrem tejto ústnej dohody - zmluvy, žalobcovia so žalovanou uzavreli - podpísali nájomnú zmluvu o prenájme 3 - izbového bytu, návrh ktorý vypracovala Realitná spoločnosť VÚB v Bratislave na podpis. Do 14-ich dní sa žalobcovia zaviazali predložiť na podpis písomné vyhotovenie nájomnej zmluvy na ostatné nehnuteľnosti, ktoré žalovaná okrem bytu prenajala. Dňa 21. 4. 1995 žalobcovia túto nájomnú zmluvu žalovanej predložili na podpis, ale táto ju odmietla podpísať. Preto ohľadne nebytových priestorov v dome a ohľadne pozemkov, žalobcovia majú so žalovanou platne uzavretú len ústnu dohodu - nájomnú zmluvu. Listom z 27. 5. 1996 dali žalobcovia podľa § 677 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka vo vzťahu k užívaniu pozemkov výpoveď s tým, že trojmesačná výpovedná lehota jej začala plynúť 1. 6. 1996 a skončila 31. 8. 1996. Po uplynutí 3 mesačnej výpovednej lehoty žalovaná prenajaté pozemky neuvoľnila a nevypratala. Naďalej užíva záhradu a drobné stavby v záhrade ako i nádvorie. Uvedené pozemky naďalej užíva a nechce ich vypratať.“

21. V podaní doručenom súdu zo dňa 06. 06. 2002 žalobca 1/ zobral späť návrh v časti nároku o vypratanie nehnuteľností a vyslovenia zdržania sa užívania a zásahu do nich. Zároveň uviedol, že posledný výrok žaloby zostáva predmetom konania a pôvodne podaný petit upresňuje: „I. V žalobe je uvedený výrok, že žalobcovia žiadajú zaplatiť od žalovanej odškodné vo výške 1.000 Sk mesačne za každý začatý mesiac od 1.9.1996 až do vypratania a odovzdania pozemkov. Vzhľadom k tomu, že výrok o vyprataní a odovzdaní pozemkov sme zobrali späť a vzhľadom k tomu, že žalobcovia podali u Okresného súdu v Dunajskej Strede žalobu pod č.k. 4C/108/01 dňa 17.8.2001 o zaplatať nájomného, vrátane nájomného za predmetné pozemky, touto žalobou sa domáhajú priznania odškodného za obdobie od 1.9.1996 do 31.7.2001, t.j. 59x1.000 Sk, t.j. 59.000 Sk. II. Taktiež sa žalobcovia podanou žalobou domáhali zaplatať nájomného od žalovanej, pričom však svoju žalobu nešpecifikovali a neboli ani vyzvaní na odstránenie nedostatkov žaloby a upresnenie žaloby. V dôsledku tejto skutočnosti týmto podaním žalobu upresňujú:Odvolávajú sa na uzavretú zmluvu o nájomnom v byte žalovanej, táto bola stanovená výpočtovým listom v sume 2.500 sk a záloha na vodné a stočné vo výške 104 Sk, všetko od 1.4.1994. V dôsledku toho žalobca uplatňuje nájomné za obdobie od 31.1.1995 do 31.7.1998 nedoplatok vo výške 20.046 Sk s 1,5% mesačným úrokom od 1.2.1995 až do zaplatať. Navrhli vydať rozsudok: Žalovaná je povinná zaplatiť žalobcom spoločne a nerozdielne titulom náhrady škody 59.000 Sk a titulom zaostaleho nájomného 20.046 Sk s 1,5% mesačným úrokom od 1.2.1995 až do zaplatať.“ Žalobkyňa 2/ sa k tomuto podaniu pripojila podaním zo dňa 26. 06. 2002, doručeným súdu zo dňa 28. 06. 2002.

22. Dovolací súd s poukazom na bod 21. a 22. uvádza, že žalobcovia si svoj nárok na nájomné, resp. vydanie bezdôvodného obohatenia uplatnili už v žalobe, nakoľko zo skutkových okolností žaloby vyplynulo, že žiadali od právnej predchodkyne žalovaných zaplatiť peňažnú sumu „nájomné“ (bez bližšej špecifikácie výšky a obdobia), ktorú im nezaplatila, pričom tento nárok odvodzovali zo spísanej nájomnej

zmluvy, ktorú právna predchodkyňa žalovaných podpísať odmietla a nehnuteľnosti užívala bez právneho dôvodu. Výšku a obdobie, za ktoré žiadali žalobcovia zaostalé nájomné (resp. vydanie bezdôvodného obohatenia) následne špecifikovali v ďalšom podaní doručenom súdu zo dňa 06. 06. 2002, pričom znovu poukázali na predmetnú nájomnú zmluvu (s tým, že doteraz súdom na špecifikáciu zaostalého nájomného vyzvaní neboli). Neúplnosť, nezrozumiteľnosť alebo nesprávnosť petitu spravidla zakladá nemožnosť súdu pokračovať v konaní, kým sa návrh neopraví alebo nedoplní (§ 43 a nasl. O. s. p. účinného do 30. júna 2016 v čase podania žaloby a rozhodnutia súdu prvej inštancie). Ustanovenie § 124 ods. 1 CSP (predtým § 41 ods. 2 O. s. p.), podľa ktorého súd každé podanie posudzuje podľa jeho obsahu, nemôže viesť k tomu, aby súd svojvoľne reinterpretoval nejasné podanie bez toho, aby sa zákonným spôsobom pokúsil o objasnenie prejavu vôle procesnej strany. Tento postup predpokladá § 129 CSP (predtým § 43 O. s. p., k tomu pozri obdobne i nález Ústavného súdu SR zo 7. augusta 2018, sp. zn. II. ÚS 755/2017-89). Pri procesných úkonoch je rozhodujúci prejav vôle (platí tzv. teória prejavu, a nie teória vôle platiaca iba na súkromnoprávne úkony). Súd je povolaný na to, aby právo interpretoval, a preto musí pri svojom rozhodovaní vždy vec právne zhodnotiť sám. Uvedenú zásadu však nie je možné extenzívnym spôsobom vykladať tak, že súd v jej duchu môže naoktrojovať (vnútiť) žalobcovi aj proti jeho výslovnej vôli jeho výklad hmotnoprávnych ustanovení, podľa ktorých samotnú vec posúdi a tomuto prístupu aj podriadi súvisiacu procesnú situáciu. Samotní žalobcovia pred rozhodovaním vo veci zdôraznili, že súdom neboli vyzvaní na špecifikáciu petitu, týkajúceho sa „nájomného“, ktorý si uplatnili v žalobe. Vzhľadom na okolnosti prípadu vychádzajúc z vyššie uvedeného ak súdy chceli vo svojom rozhodnutí ustáliť, že predmetom pôvodnej žaloby nebol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia (nájomné), boli povinné v konaní postupovať podľa § 43 a nasl. O.s.p. pred rozhodovaním (o čiastočných späťvzťahoch, zmene petitu a vo veci samej) a žalobcov vyzvať na odstránenie väd žaloby a „overiť si tak“, či žalobcovia skutočne nárok na nájomné, resp. vydanie bezdôvodného obohatenia neuplatňovali. Pokiaľ súd prvej inštancie aj uvádza, že nárok z titulu bezdôvodného obohatenia bol žalobcom uplatnený podľa jeho udania až 09. 03. 2009, ako správne uviedol odvolací súd nebolo rozhodujúce, či bol nárok uplatnený titulom nájmu alebo vydania bezdôvodného obohatenia. Ani odvolací súd uvedeným spôsobom nepostupoval a nevyvodil právne dôsledky z absencie takéhoto postupu zo strany súdu prvej inštancie. Preto pokiaľ odvolací súd uviedol, že žalobcovia si v žalobe uplatnili len 3 nároky, pričom nešlo o „nájomné“ a zároveň uviedol, že nimi uplatnený nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je premĺčaný, rozhodol čisto formalisticky, takéto rozhodnutie je zároveň arbitrárne, nakoľko interpretuje okamih uplatnenia nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia proti vôli žalobcu.

23. Z uvedeného dôvodu došlo k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, pretože súdy nepostupovali podľa § 43 a nasl. O.s.p. a nárok žalobcov uplatnený v žalobe neposudzovali ako nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia s prihliadnutím na skutkové tvrdenia žalobcov nielen v žalobe, ale aj v jeho špecifikácii v ďalšom podaní. Pokiaľ táto vada nebola ani v konaní pred odvolacím súdom zhojená a táto skutočnosť bola dôvodom neúspechu strany sporu, konanie bolo potom postihnuté vadou predstavujúcou významný zásah do procesného postavenia tejto strany sporu, resp. porušením jej práva na spravodlivé súdne konanie. K obdobnému záveru dospel dovolací súd už v rozhodnutí vedenom pod sp. zn. 8Cdo/32/2019.

24. Dovolanie žalobcu 1/ je teda podľa § 420 písm. f) CSP nielen prípustné, ale aj dôvodné. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal ostatnými námietkami, ako aj správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu.

25. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 2 CSP).

26. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.